

Література:

1. Bell M. & Adams C. Fiscal Decentralization Indicators: Local Democratic Governance. Proceedings of 92' annual conference. – Atlanta: National Tax Association, 1999. – P. 236–241.
2. Трещов М. Децентралізація як засіб ресурсної самодостатності територіальних громад: теоретичний аспект / Мирослав Терещов // Державне управління та місцеве самоврядування. – 2015. – №2 (25). – С. 60–69.
3. Салямов-Міхєєва К.Д. Міжбюджетні відносини як фінансовий механізм держави / Економіка. Фінанси. Право. – 2009. – №3. – С. 19–25.
4. Таукешева Т.Д. Бюджетна децентралізація як чинник зміцнення місцевого самоврядування в Україні / Т.Д. Таукешева, Г.В. Даудова // Теорія та практика державного управління. – 2014. – Вип. 1 (48). – С. 1–6.
5. Виконання Державного бюджету [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=146477>.

Телеп Василь Романович

Студент групи ФУПОМ-11

Науковий керівник – к.е.н., доцент Горин В.П.

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

В сучасних умовах однією із найбільш важливих та успішних реформ в Україні є децентралізація. Основною метою її проведення є створення базового елемента місцевого самоврядування – фінансово самодостатніх об'єднаних територіальних громад. Головною причиною за якої відбувається дана реформа – це неможливість діючої моделі місцевого самоврядування забезпечити відповідний рівень соціально-економічного розвитку територіальних громад, оскільки більшість із них є дотаційними. Тому постало завдання об'єднати такі адміністративно-територіальні одиниці, надати їм більше повноважень і наділити відповідними фінансовими ресурсами. В результаті цього громада через органи місцевого самоврядування має самостійно забезпечити належний рівень надання послуг у сфері освіти, культури, охорони здоров'я, соціального забезпечення, житлово-комунального господарства. При цьому, якість цих послуг не повинна бути нижчою, аніж до об'єднання.

Необхідною передумовою розвитку об'єднаних територіальних громад є забезпечення їх необхідними фінансовими ресурсами. Ці ресурси є об'єктом і реальним вираженням місцевих фінансів, а суб'єктами економічних відносин, в процесі яких вони формуються, розподіляються і використовуються, є органи місцевого самоврядування, які діють від імені та в інтересах територіальної громади, державні органи влади, юридичні та фізичні особи [1, с. 31].

Поняття фінансових ресурсів широко розглядається в сучасній економічній літературі. Під фінансовими ресурсами місцевого самоврядування, зокрема, розуміють сукупність грошових засобів, які формуються в процесі розподілу й перерозподілу ВВП і спрямовуються на соціально-економічний розвиток адміністративно-територіальних одиниць.

Формування об'ємно-структурних параметрів фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування в першу чергу визначається рівнем економічного розвитку відповідної адміністративно-територіальної одиниці і відбувається під впливом багатьох чинників економічного та позаекономічного характеру. До їхнього числа доцільно зарахувати такі:

- закріплену в бюджетному законодавстві модель розподілу бюджетних ресурсів. Для прикладу, впродовж усього періоду після здобуття незалежності в Україні спостерігається високий рівень централізації бюджетних ресурсів, коли більше половини сукупних доходів зведеного бюджету концентрується на рівні державного бюджету, а місцеві бюджети, які є основою фінансових ресурсів місцевого самоврядування, відіграють другорядну роль. Примітно, що наслідком реформи децентралізації є часткове виправлення цієї деформації, коли через впровадження змін у бюджетному законодавстві до місцевих органів влади передається значний обсяг додаткових фінансових ресурсів;

- специфіку системи оподаткування, перелік податків, зборів та платежів, їхні ставки та пільги. Зауважимо, що на відміну від практики багатьох країн, в Україні органи місцевого самоврядування наділені доволі обмеженими правами у питанні місцевого оподаткування, оскільки у більшості випадків елементи основних бюджетоформуючих податків і зборів визначаються на державному рівні;

- модель міжбюджетних відносин і порядок надання трансфертів місцевим бюджетам з державного бюджету. До 2015 р. діючий в Україні порядок розподілу обсягів міжбюджетних трансфертів передбачав тісну кореспонденцію між обсягами трансфертів з державного бюджету і власними доходами місцевих бюджетів. При цьому збільшення власних доходів призводило до відповідного скорочення обсягів фінансової допомоги з державного бюджету. Це знижувало мотивацію органів місцевої влади до пошуку додаткових джерел доходів, а також практично позбавляло місцеві органи влади можливості вчасно схвалити рішення про місцеві бюджети до прийняття Державного бюджету України. З впровадженням у 2015 р. нової моделі розподілу міжбюджетних трансфертів обсяги базової дотації місцевим бюджетам залежать не від цілого кошика його доходів, а від індексу податкостроможності адміністративно-територіальної одиниці, визначеного на підставі надходжень податку на доходи фізичних осіб та податку на прибуток підприємств (для обласних бюджетів). Поряд з цим, впроваджено освітню, медичну та інші субвенції, які не пов'язані з обсягами власних доходів відповідного бюджету територіальної громади;

- стан фінансового ринку країни й реальні можливості органів місцевого самоврядування у сфері використання запозичених (кредитів) і залучених

коштів (місцевих позик склад і фінансовий стан підприємств та інших суб'єктів господарювання, які належать до місцевого господарства [2, с. 148].

Питання складу фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування є дискусійним. На думку К. Владимірова, Н. Чуйко та О. Рогальського, складовими елементами місцевих фінансових ресурсів є місцеві бюджети та фінансові ресурси підприємств, організацій і установ комунальної форми власності [3]. Такий підхід є неоднозначним, оскільки наведені у цій дефініції джерела хоча і є найважливішими складовими фінансових ресурсів місцевого самоврядування, однак їхній перелік далеко не повний. І. Петровська та Д. Клиновий подають своє бачення складових фінансових ресурсів місцевого самоврядування, зараховуючи до них місцеві бюджети, фінансово-кредитні ресурси та фінансові ресурси підприємств комунальної форми власності [4]. Натомість, на думку О. Кириленко [2], П. Бечко та О. Ролінського [5] до числа фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування слід зараховувати доходи місцевих бюджетів, кошти цільових фондів, благодійні, спонсорські внески, пожертвування, фінансові ресурси підприємств комунальної власності та інші ресурси. На наш погляд, переваги такої дефініції в тому, що: по-перше, авторами справедливо відмічено, що фінансовими ресурсами органів місцевого самоврядування є не місцеві бюджети в цілому (як взаємопов'язана сукупність двох складових – доходів і видатків), а тільки їхня дохідна частина; по-друге, до складових цих ресурсів зараховано благодійні пожертвування і спонсорські кошти, що в сучасних умовах поступово підвищують свою роль у фінансуванні потреб соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць країни. Разом з тим, ми погоджуємось з позицією А. Брязкало, що включення до складу фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування коштів цільових фондів як самостійної складової є недоречним, оскільки згідно норм Закону України «Про місцеве самоврядування» цільові фонди органів місцевого самоврядування є складовою спеціального фонду місцевого бюджету [1, с. 32].

Подібну помилку спостерігаємо і в дефініції О. Тимошенко, яка в числі складових фінансових ресурсів місцевого самоврядування виділяє ресурси бюджетних установ. Крім цього, науковець розмежовує фінансові ресурси суб'єктів господарювання комунальної форми власності на ресурси організацій і підприємств, які мають змішану систему фінансування (крім надходжень з місцевого бюджету) та ресурси організацій і підприємств, які діють на засадах господарського розрахунку [6]. На наш погляд, у такій деталізації фінансових ресурсів підприємств комунальної власності немає необхідності. Натомість, з огляду на те, що доходи і видатки бюджетних установ є, відповідно, доходами і видатками бюджету, виділяти їх окремо у складі фінансових ресурсів місцевого самоврядування, на наш погляд, недоречно. Більш коректно доповнити перелік складових фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування такими елементами, як: кошти, які формуються шляхом повернення кредитів до місцевих бюджетів; повернення бюджетних коштів з депозитів; надходження внаслідок продажу або пред'явлення цінних паперів, які разом із доходами місцевих бюджетів формують надходження місцевих бюджетів. Ці кошти

також можуть використовуватися місцевими органами влади для вирішення завдань адміністративно-територіальної одиниці в порядку їх надходження.

Підсумовуючи вищевикладене, можемо констатувати, що місцеві органи влади в сучасних умовах володіють доволі широким переліком джерел для формування фінансових ресурсів, а внаслідок реформи децентралізації він значно розширився. Втім, наявність фінансових ресурсів є лише передумовою для забезпечення поступального розвитку адміністративно-територіальних одиниць, адже не менш важливим є забезпечення їх ефективного та раціонального використання.

Література:

1. Брязкало А.Є. Особливості формування фінансових ресурсів органами місцевого самоврядування / А.Є. Брязкало // Фінанси, банки, інвестиції. – 2014. – №31. – С. 31–36.
2. Місцеві фінанси: підруч. / за ред. О.П. Кириленко. – К.: Знання, 2006. – 677 с.
3. Владимиров К. Місцеві фінанси: навч. посіб. / К. Владимиров, Н. Чуйко, О. Рогальський. – Херсон: Олді-плюс, 2006. – 352 с.
4. Петровська І. Фінанси (з елементами статистики фінансів): навч. посіб. / І. Петровська, Д. Клиновий. – К.: ЦУЛ, 2002. – 300 с.
5. Бечко П. Місцеві фінанси: навч. посіб. / П. Бечко, О. Ролінський. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 192 с.
6. Тимошенко О.В. Фінансові ресурси органів місцевого самоврядування в умовах фінансової незалежності територіальних громад / О.В. Тимошенко // Економіка та держава. – 2010. – №1. – С. 72–74 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecde_2010_1_19.

Теребус Соломія Михайлівна

*Студентка групи ФУПОзм-11
Науковий керівник – к.е.н., доцент Тулай О.І.*

НЕДЕРЖАВНЕ ПЕНСІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ: СТРАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Реформування системи пенсійного забезпечення України триває вже понад 10 років, проте у цій сфері все ще залишається низка проблем організаційного, економічного, правового та політичного характеру. Сьогодні, де-юре, в Україні діє трирівнева пенсійна система. Проте, де-факто, прослідковуємо постійний дефіцит коштів, досі не запроваджено накопичувальну пенсійну систему, а недержавне пенсійне страхування перебуває на стадії розвитку.

Згідно Закону України «Про недержавне пенсійне забезпечення» від 9 липня 2003 р. система недержавного пенсійного забезпечення – це складова частина системи накопичувального пенсійного забезпечення, яка ґрунтується